

PROBLEME PRIVIND APLICAREA LEGII NR. 8/1996 ÎN ACTIVITATEA MUZEELOR

1. Care sunt principalele articole care afectează muzeul?

Un muzeu este, în accepțiunea obișnuită a termenului, o instituție al cărei obiect principal de activitate îl constituie conservarea, restaurarea, precum și expunerea permanentă sau temporară, fie de opere de artă, fie de obiecte cu valoare istorică sau documentară, fotografii, cărți, exponate de diverse feluri etc. De asemenea, instituția numită muzeu desfășoară adesea și o susținută activitate de cercetare științifică, activitate concretizată prin studii, lucrări de specialitate, comunicări etc.

În patrimoniul unui muzeu se pot afla obiecte care reprezintă opere de creație și, ca atare, opere protejabile conform legii, dar și obiecte care nu pot fi considerate opere protejate conform legii. La rândul lor, obiectele protejabile prin dreptul de autor pot fi obiecte de creație pentru care subsistă protecția în drept de autor, sau obiecte de creație pentru care durata protecției a expirat, cu alte cuvinte, opere căzute în domeniul public.

Dispozițiile Legii nr. 8/1996* se aplică diferențiat, după cum avem de-a face cu operele a căror protecție este în curs, sau cu opere din domeniul public. De asemenea, dispozițiile Legii nr. 8/1996 se aplică diferențiat, în funcție de calitatea pe care o are instituția numită muzeu față de opera pe care o deține, respectiv este doar deținător cu titlu permanent sau temporar al operei respective, sau este proprietarul operei. În funcție de toate aceste situații posibile se pot aplica unele sau altele din dispozițiile legii. Dacă muzeul are calitatea de deținător al operei, este sigur atunci că el nu beneficiază de dreptul de autor asupra acesteia, din conținutul căruia ne interesează dreptul de expunere, dar și dreptul de reproducere și alte drepturi economice legate de posibilele utilizări sau valorificări ale operei. Dacă muzeul are calitatea de proprietar al operei, ar trebui să se comporte ca un proprietar, deci să se folosească de atributele îndeobște recunoscute acestuia. Există însă o dispoziție în Legea nr. 8/1996, care stabilește un principiu fundamental în dreptul de autor, și anume acela al distincției între proprietatea asupra suportului material al operei și dreptul de autor. Acest principiu, recunoscut în art. 47 (6), reprezintă o limitare a prerogativelor absolute ale proprietarului, în sensul că simplul fapt al dobândirii proprietății asupra suportului operei nu-l îndreptățește pe proprietar să exercite drepturile de autor asupra operei respective, drepturi care rămân la autorul acesteia. La acest principiu există și o excepție, reglementată la art. 47, alin. 4, cu privire la operele de artă plastică și operele fotografice. Pentru aceste opere, odată cu înstrăinarea lor, se transferă nu numai proprietatea asupra suportului material, dar și dreptul de expunere al autorului, cu excepția cazurilor când autorul însuși a exclus acest drept din obiectul transferului. Aceasta înseamnă că, în regulă generală, muzeul proprietar al unei opere poate exercita dreptul de expunere asupra acesteia, cu privire la acest drept neoperând distincția prevăzută la art. 47, alin. 6. În ce privește însă alte utilizări ale operei de artă plastică, ca de exemplu reproducerea și difuzarea, modalități de exploatare mai puțin frecvente decât modul tradițional și esențial al exploatării operei de artă care este expunerea, credem că principiul distincției rămâne valabil, astfel că atributele exclusive pentru astfel de utilizări rămân în continuare autorului și pot fi exercitate numai de către el.

Alte reglementări exprese din legea dreptului de autor care au legătură directă cu activitatea unui muzeu sunt cele cuprinse în art. 22, care se referă la posibilitatea oferită autorului de a avea acces la propria operă,

precum și condițiile în care se realizează accesul, art. 23 care se referă la interdicția distrugerii operei de către proprietarul ei, mai înainte de a permite autorului să facă o copie sau s-o cumpere și, în sfârșit, art. 82 care reglementează obligațiile organizatorului unei expoziții de artă.

2. Care sunt drepturile (patrimoniale și morale) pe care le au muzeele?

Întrucât nu se precizează exact la ce se referă drepturile menționate în întrebare, considerăm că în parte răspunsul la prima întrebare lămurește problema. Se poate adăuga totodată că, în situația în care muzeul este inițiatorul și coordonatorul elaborării unei opere colective de creație, deci o operă în care contribuțiile personale ale fiecărui autor nu justifică un drept asupra operei în întregime, atunci instituția muzeului are dreptul de autor, în componentele morale și patrimoniale recunoscute legal. În ce privește opera creată în cadrul atribuțiilor de serviciu de o persoană fizică, salariat al muzeului, dacă în contractul de muncă al persoanei respective nu se prevede altfel, dreptul de autor aparține, conform legii, persoanei care a creat respectiva operă.

3. O expoziție dă naștere unor drepturi pentru comisar?

Drepturile prevăzute în Legea nr. 8/1996 se nasc odată cu crearea unei opere de creație, deci sunt recunoscute autorului acestei opere. Comisarul nu poate dobândi drepturi de autor din faptul organizării expoziției, ci poate dobândi eventual asemenea drepturi în baza încheierii unui contract de cesiune cu autorul.

4. Ce se întâmplă dacă se publică trunchiat sau distorsionat un text de domeniu public (e.g. o lege)?

Textele de lege nu intră în categoria operelor din domeniul public, ci reprezintă, conform art. 9, lit. b), texte care nu fac obiectul protecției prin drept de autor. Operele căzute în domeniul public sunt acele opere care pot fi folosite în mod liber, fără consimțământul autorului și plata vreunei remunerații, dar cu respectarea drepturilor morale prevăzute la art. 10, lit. b) și d). Astfel, publicarea în fragmente a unei opere este posibilă, dar folosirea ei "distorsionată", în sensul de alterat sau modificat, reprezintă o încălcare a dreptului prevăzut la art. 10, lit. d).

5. Reproducerea alb/negru a unei opere ce folosește culoarea nu e o alterare a integrității ei? În general, cât poate fi schimbat fără a afecta integritatea operei?

Reproducerea alb/negru a unei opere ce folosește culoarea ar putea fi considerată ca o alterare a integrității, în aceeași măsură în care, de exemplu, s-a considerat de către tribunalul din Franța că un film alb-negru a cărui peliculă a fost modernizată prin culoare reprezintă o atingere adusă integrității acesteia și implică dreptul moral al autorului. În general, nu poate fi schimbat nimic dintr-o operă fără a-i afecta integritatea, motiv pentru care s-a și reglementat dreptul exclusiv, moral, al autorului, la art. 10, lit. d), așa numitul drept la inviolabilitatea operei. Pe de altă parte, trebuie acceptat că, spre exemplu, în cazul realizării unei adaptări după o operă originală, operațiune care presupune transformarea acesteia, se produce în mod inevitabil o schimbare în structura operei originale și deci este afectată și integritatea.

6. Publicarea de selecțiuni (scoaterea din context) nu poate fi interpretată ca o afectare a integrității operei?

Publicarea de selecțiuni sau alcătuirea de culegeri constituie monopolul exclusiv al autorului operei originale, drept economic prevăzut la art. 16, și a cărui încălcare se sancționează conform art. 140, lit. d).

7. Care sunt mijloacele ORDA de a aplica prevederile de la 11.2 dacă nu există moștenitori (coroborat cu 10.b și 10.d)?

Articolul 11(2) reglementează transmiterea drepturilor morale prevăzute la art. 10, lit. b și d, respectiv dreptul la recunoașterea calității de autor și dreptul la inviolabilitatea operei, al cărui exercițiu după moartea autorului revine moștenitorilor, potrivit legislației civile. În lipsa moștenitorilor, aceste drepturi se exercită de către Oficiul Român pentru Drepturile de Autor. Astfel, dacă se constată încălcarea drepturilor în cauză, ORDA poate acționa în fața instanței de judecată pe cel care a încălcat drepturile, reprezentând interesele autorului, conform legii.

8. Cum se stabilește momentul creării operei?

Momentul creării operei este important întrucât aceasta este data la care, din principiu, începe să se

calculeze durata protecției operei. Momentul creării operei este stabilit de autorul operei și acesta constituie o dată importantă în dreptul de autor, iar nu momentul desăvârșirii operei sau al finalizării, acesta nefiind relevant, întrucât nașterea dreptului de autor nu este condiționată de terminarea operei, conform art. 1(2) din Legea nr. 8/1996.

9. Cum se definește arta aplicată? Dar arta decorativă?

Conform Legii nr. 8/1996, operele de artă aplicată reprezintă acele opere create în scopul utilizării precise, care au o aplicație practică, deci nu fac parte din categoria "artă pentru artă". Artă aplicată sau desenele și modelele industriale sau design-ul industrial reprezintă un caz deosebit în peisajul proprietății intelectuale, dat fiind că ele se bucură de o protecție dublă, atât prin legea dreptului de autor, cât și prin legea desenelor și modelelor industriale, deci ca obiect al proprietății industriale. Artă decorativă nu are o definiție anume în Legea nr. 8/1996, dar aceasta nu o exclude de la protecția prin dreptul de autor, întrucât operele protejate sunt enumerate în art. 9 cu titlu exemplificativ, și nu titlu exhaustiv, reprezentând, de asemenea, obiectul protecției prin dreptul de autor.

10. Durata drepturilor pentru operele de artă aplicată este de 25 de ani, deși art. 25(1) este de 70 de ani?

Da, pentru că art. 25(1) stabilește regula generală privind durata dreptului de autor, iar art. 29 reglementează regimul derogatoriu al duratei operelor de artă aplicată, la 25 de ani.

11. Centrul de Informatică și Memorie Culturală (CIMEC) se încadrează în prevederile art. 33(1), d)?

Limitarea exercitării drepturilor de autor prevăzute la art. 33(1), d), reproducerea pentru informare și cercetare de scurte extrase din opere, în cadrul bibliotecilor, muzeelor, arhivelor, instituțiilor publice, culturale sau științifice se aplică CIMEC, acesta funcționând ca o arhivă publică fără scop lucrativ.

12. Cui trebuie cerute drepturi de reproducere a unei clădiri mai vechi de 70 de ani?

O clădire mai veche de 70 de ani reprezintă operă arhitectonică pentru care dreptul de autor a expirat, deci reproducerea nu necesită consimțământul autorului.

13. În cazul editării pe Internet, ce înseamnă număr de exemplare? Numărul de replici pe diverse situri INTERNET (Web sites)?

Nu se poate vorbi de număr de exemplare în cazul transmiterii digitale, întrucât ceea ce ajunge replică pe diverse situri reprezintă același original cu ce se transmite, și nu o copie sau mai multe.

14. Fișierul reproducerii digitale a unei imagini se încadrează în prevederile art. 83, (5)?

Articolul 83(5) din Legea nr. 8/1996 se referă la cazul reproducerii operei de artă prin mijloace clasice, respectiv prin intermediul tiparului, și având la bază un contract al cărui conținut este reglementat în alin. 1 al aceluiași articol. Alin. 5 reglementează distrugerea instrumentelor special create pentru reproducerea operei, în cazul în care titularul dreptului de autor nu le achiziționează sau nu s-a convenit altfel. Nu vedem nici un impediment pentru aplicarea acestor dispoziții și în cazul reproducerii digitale a operei de artă, la expirarea contractului privind reproducerea.

15. Este obligatoriu un registru pentru evidența datelor realizării fotografiilor?

Dacă nu este vorba de fotografii de genul celor enumerate la art. 85(2), ci de opere fotografice, aflate încă sub protecție, este util un astfel de registru pentru determinarea duratei dreptului de autor, care curge în cazul acestor opere de la data creării lor.

16. Cum ține ORDA evidența repertoriului operelor și autorilor?

ORDA ține evidența repertoriului operelor și autorilor pe baza informațiilor primite de la societățile de gestiune colectivă, conform art. 138, lit. a).

CONSTANȚA MOISESCU

NOTĂ: * Legea nr. 8 privind dreptul de autor și drepturile conexe a fost publicată în "Monitorul Oficial al României", partea 1, nr. 60, din 26 martie 1996.